РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

СУЧАСНИЙ СТАН ТОРГІВЛІ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ НА СВІТОВОМУ ФОНДОВОМУ РИНКУ

CURRENT STATE OF SECURITIES TRADING ON THE WORLD STOCK MARKET

УДК 339.9
DOI: https://doi.org/10.32843/infrastruct62-2

Белінська Я.В. [1]
д.е.н., професор
Університет Державної фіскальної служби України
Бобровник В.М.
студентка
Університет Державної фіскальної служби України

Belinska Yanina
University of the State Fiscal Service of Ukraine
Bobrovnik Viktoria
University of the State Fiscal Service of Ukraine

У статті висвітлено роль світового фондового ринку у розвитку як окремої держави, так і світової економіки у цілому. Охарактеризовано місце фондового ринку як одного з найважливіших складників світового фінансового ринку. Визначено, як та за яких умов працює фондовий ринок, його основні особливості та функції. Окреслено основні тенденції розвитку світового фондового ринку в умовах глобалізації світового господарства. Визначено перспективи розвитку основних фондових бірж світу. Здійснено комплексний аналіз динаміки світового фондового ринку за останні п'ять років. Висвітлено структуру інвестиційних потоків світового фондового ринку. Охарактеризовано та проаналізовано середньодобовий оборот обсягу торгівлі цінними паперами на світовому фондовому ринку. Проаналізовано зміну обсягів капіталізації найбільших світових фондових бірж за останні п'ять років. Визначено сучасний фондовий ринок як ринок, що є доволі динамічним та знаходиться в постійному русі.

Ключові слова: *світовий фондовий ринок, капіталізація, цінні папери, фондова біржа, інвестиційні потоки.*

В статье отражена роль мирового фондового рынка в развитии как отдельного государства, так и мировой экономики в целом. Охарактеризовано место фондового рынка как одной из важнейших составляющих мирового рынка. Определено, как и при каких условиях работает фондовый рынок, его основные особенности и функции. Обозначены основные тенденции развития мирового фондового рынка в условиях глобализации мирового хозяйства. Определены перспективы развития основных фондовых бирж мира. Проведен комплексный анализ динамики мирового фондового рынка за последние пять лет. Освещена структура инвестиционных потоков мирового фондового рынка. Охарактеризован и проанализирован среднесуточный оборот объема торговли ценными бумагами на мировом фондовом рынке. Проанализировано изменение объемов капитализации крупнейших мировых фондовых бирж за последние пять лет. Определен современный фондовый рынок как рынок, достаточно динамичный и находящийся в постоянном движении.

Ключевые слова: *мировой фондовый рынок, капитализация, ценные бумаги, фондовая биржа, инвестиционные потоки.*

The article examines the role of the global stock market in the development of both the individual state and the world economy as a whole. Since today the stock market is one of the most important buffers for the formation and use of investment resources by all economic entities, the main prerequisite for its sustainable development and efficient operation is a favorable economic situation in the country, widespread network of stock exchanges, high confidence and the population to stock market instruments. The place of the stock market as one of the most important components of the world financial market is described. The global stock market can be represented as a mechanism that allows the exchange of financial assets between countries and that shapes their prices. The development of information transfer technologies, new means of payment and assets make significant adjustments to the mechanism of functioning of modern financial markets. In recent years, the global financial market has undergone significant structural changes that have radically changed the conditions and features of their operation, so a comprehensive analysis of the dynamics of the global stock market over the past five years. The globalization of the world economy has led to significant changes in the stock market, such as a significant increase in the size of the international investment market and an increase in the share of portfolio and speculative investors. Acceleration of globalization processes, which are becoming a characteristic feature of modernity, requires a study of the peculiarities of the entry of national markets into the international investment space, so highlighted the structure of investment flows in the global stock market. Uncertainty of the environment, which is a fundamental characteristic of the modern socio-economic system, creates financial shocks and directly proportionally affects the state of securities trading in the global stock market, so the assessment of the leading countries in the world stock market. stock market capitalization. The change in the capitalization of the world's largest stock exchanges over the past five years has been analyzed.

Key words: *world stock market, capitalization, securities, stock exchange, investment flows.*

Постановка проблеми. Роль фондового ринку, одного з найважливіших складників фінансового ринку, у сучасному глобалізованому світі є надзвичайно важливою, адже від ефективного функціонування фондового ринку залежить стабільність як окремо взятої держави, так і світової економіки у цілому. Прискорення глобалізційних процесів, які стають характерною ознакою сучасності, потребує дослідження особливостей входження національних ринків у міжнародний фондовий ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз основних досліджень і публікацій дає можливість стверджувати, що в сучасній науці існує значна кількість робіт, які присвячено вивченню

[1] ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9685-0434

світового фондового ринку. Передусім варто зазначити таких закордонних і вітчизняних дослідників, як: О. Назарова, О. Мозговий, Д. Малашук, В. Павлов, Л. Чалдаева, О. Чернова, В. Шелудько, В. Вірченко, Л. Гутман, М. Джонк, Н. Берзон, Т. Берднікова, В. Галанов.

Наявність дискусійних питань стосовно сучасного стану світового фондового ринку спричинила вибір теми дослідження.

Постановка завдання. Головною метою дослідження є визначення сучасного стану торгівлі цінними паперами на світовому фондовому ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий фондовий ринок – це економічний простір, у межах якого відбувається рух капіталу між країнами, що втілюється в купівлі-продажі цінних паперів та їхніх похідних, трансформація якого відбувається під впливом тенденцій, що характеризують закономірності розвитку цих процесів, визначаючи інвестиційну привабливість як національних економік окремо взятих країн, так і визначених регіонів світу [1].

Активну участь у реалізації цих процесів виконують фондові біржі, через які здійснюється укладення угод із купівлі-продажу цінних паперів та похідних. Тому оцінка діяльності світових фондових бірж є важливим показником сучасного стану світового ринку цінних паперів.

Фондова біржа – це організаційно оформлений, регулярно функціонуючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, ціни на які визначаються попитом та пропозицією [2, с. 21].

Як стверджують фахівці компанії Marsh& McLennan, європейський ринок цінних паперів залишається принципово відмінним від американського, на що вказує відставання першого в багатьох відношеннях, зокрема у використанні власного капіталу для фінансування компаній, поширеності венчурного капіталу та відносній частці IPO [3, с. 2].

Підтвердженням даної гіпотези є аналіз структури міжнародних ринків акцій та облігацій.

Так, ринок облігацій характеризується найбільшою питомою вагою американського фондового ринку, яка становить близько 43,0%. Питома вага Азіатсько-Тихоокеанського регіону становить 31,5%. Найменша питома вага припадає на Європу, Африку та Близький Схід – 25,5% (рис. 1). На міжнародному ринку акцій ситуація інша: питома вага Американського регіону має найбільше значення і становить 46,0%. Питома вага Європи, Африки та Близького Сходу – 28,5%. Найменшу питому вагу займає Азіатсько-Тихоокеанський регіон – 25,5%.

Динаміка обсягів капіталізації фондових ринків (табл. 1) указує на нестійкі тенденції їх зміни. Разом із тим спостерігається загальне нарощування капіталізації, на 55,4% у 2020 р. порівняно з 2016 р.

Наступною особливістю сучасного світового фондового ринку є зростання ролі бірж, які розташовані в Американському регіоні. Так, підтвердженням даної тенденції став територіальний аналіз 10 найбільших фондових бірж (табл. 2). Загальна капіталізація американського ринку цінних паперів у топ-10 бірж світу становила 47 900 млрд дол США. Натомість найбільша кількість бірж у ньому з Азіатсько-Тихоокеанського ринку, загальна капіталізація яких становить 25 061 млрд дол. США.

Результати дослідження показали, що найбільше зростання обсягів капіталізації в період 2016–2020 рр. спостерігалося в Американському регіоні, зокрема на фондовій біржі NASDAQ, відносне відхилення становить 145%, тоді як абсолютна динаміка – 11 281 млрд дол. США, що є вражаючим результатом. За нею слідує Нью-Йоркська фондова біржа, незважаючи на відносне відхилення

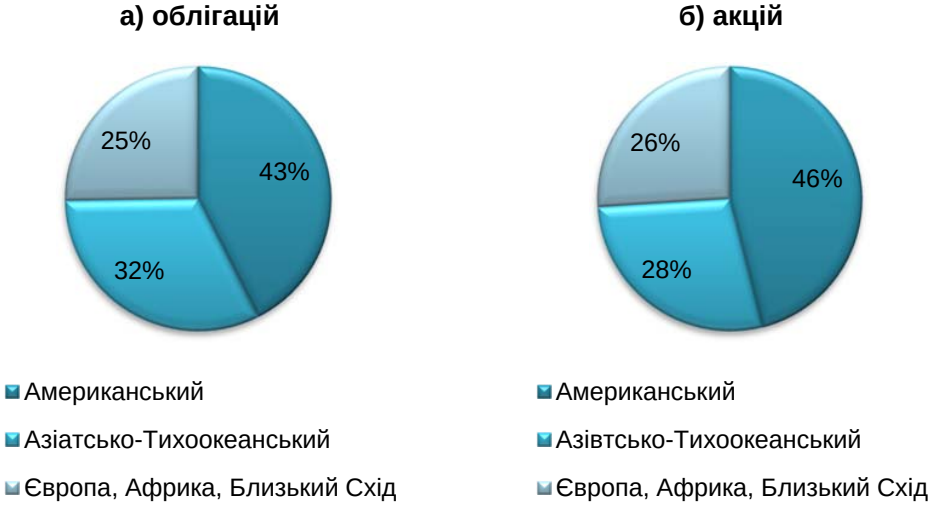

Рис. 1. Географічна структура світового фондового ринку за його інструментами

Джерело: побудовано авторами на основі [4]

Таблиця 1

Динаміка капіталізації міжнародних фондових ринків у період 2016–2020 рр. (у розрізі біржової торгівлі)

Фондовий ринок	Період дослідження				
	2016	2017	2018	2019	2020
Американський, млрд дол. США	30964	36486	34208	42212	49916
Азіатсько-Тихоокеанський, млрд дол. США	24442	31266	25952	28934	36153
Європа, Африка, Бл. Схід, млрд дол. США	15640	19409	21972	21692	24323
Разом, млрд дол. США	71046	87161	82133	92838	110392

Джерело: [5]

Таблиця 2

Топ-10 фондових бірж світу з найбільшою капіталізацією станом на 2020 р.

Фондовий ринок	Місце в рейтингу	Назва біржі	Обсяг капіталізації, млрд дол. США		Роки існування	Кількість компаній, які розміщують свої цінні папери
			2016	2020		
Американський	1	New York Stock Exchange	19573	26232	228	2450
	2	NASDAQ	7779	19060	49	3094
	9	Toronto Stock Exchange	2134	2608	154	1586
Азіатсько-Тихоокеанський	4	Tokyo Stock Exchange	5145	6718	138	2316
	3	Shanghai Stock Exchange	4367	6975	30	1079
	5	Hong Kong Stock Exchange	3168	6130	129	1893
	7	Shengshen Stock Exchange	3423	5238	33	1479
Європа, Африка, Близький Схід	8	London Stock Exchange	3935	4045	219	3115
	6	Euronext	4393	5444	20	1359
	10	Frankfurt Stock Exchange	2262	2284	435	3840

Джерело: складено авторами на основі [6]

в розмірі 34%, її абсолютна динаміка становила 6 659 млрд дол. США, що значно перевищило показники інших фондових бірж. Що стосується Європи, Африки та Близького Сходу, то в даних регіонах найкраща динаміка спостерігалася на фондовій біржі Euronext. Азіатсько-Тихоокеанський ринок цінних паперів характеризується помірним, але водночас динамічним зростанням.

Отже, на міжнародних ринках цінних паперів спостерігаємо зростання ринкової капіталізації основних фондових бірж. Даний тренд пояснюється з двох позицій: зростання ціни акцій та зростання кількості випущених акцій.

Ще один важливий показник для аналізу стану світового ринку цінних паперів – це обсяг інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку. Інвестиційні потоки (англ. investment flows) – це залучення капіталу новими або існуючими компаніями (емітентами) на світовому фондовому ринку шляхом первинної та вторинної емісії цінних паперів [7].

Загальну динаміку структури інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку зображено на рис. 2, з якого можна зробити висновок, що у структурі інвестиційних потоків переважають обсяги інвестицій, залучені шляхом вторинного розміщення акцій вже існуючих компаній. Це можна пояснити тим, що процедура первинного розміщення акцій більш дорожча. Експерти стверджують, що для того, щоб заробити на первинному розміщенні акцій 100 млн дол., лише на підготовку потрібно витратити 2–3 млн дол., а витрати на розміщення можуть бути ще більші [8]. Тому на IPO варто виходити компаніям із досить високою капіталізацією та операційним прибутком, готовим інвестувати в розвиток.

Отже, з рис. 2 можна зробити висновок, що у структурі інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку склалася така тенденція: чим складніший період світовій економіці, тим більшими є обсяги інвестицій, що залучені вже існуючими компаніями шляхом вторинного розміщення, а відповідно, через первинне розміщення акцій залучення значно зменшується, адже зменшення IPO було викликане загальним зменшенням кількості нових компаній, які виходили на світовий фондовий ринок із пропозицією своїх цінних паперів.

Наступним важливим показником фондового ринку є обсяг торгів. Обсяг торгівлі цінними паперами може розраховуватися за торгову добу, сесію, місяць, квартал, рік.

Обсяг обороту цінними паперами у світі в середньому за день у 2016 р. становив 5,8 млрд дол. США, тоді як у 2020 р. цей показник зріс до 6,7 млрд дол. США. Середньодобовий оборот обсягу торгівлі цінними паперами в млрд дол. США за 2016–2020 рр. наведено на рис. 3.

Оборот обсягу торгівлі цінними паперами дуже нестабільний і не має чіткої тенденції, але відносно 2016 р. у 2020 р. середньодобовий оборот обсягу торгівлі цінними паперами збільшився на 16%. Можна припустити, що це пов'язано з тим, що торгівля часто здійснюється поза біржею, відбувається збільшення кількості продавців і покупців на «вуличному», «третьому» та «четвертому» ринках цінних паперів. Також набирає потужності така тенденція, як Інтернет-трейдинг, де можуть виступати учасниками ті компанії, які не пройшли процедуру лістингу (позалістингові цінні папери).

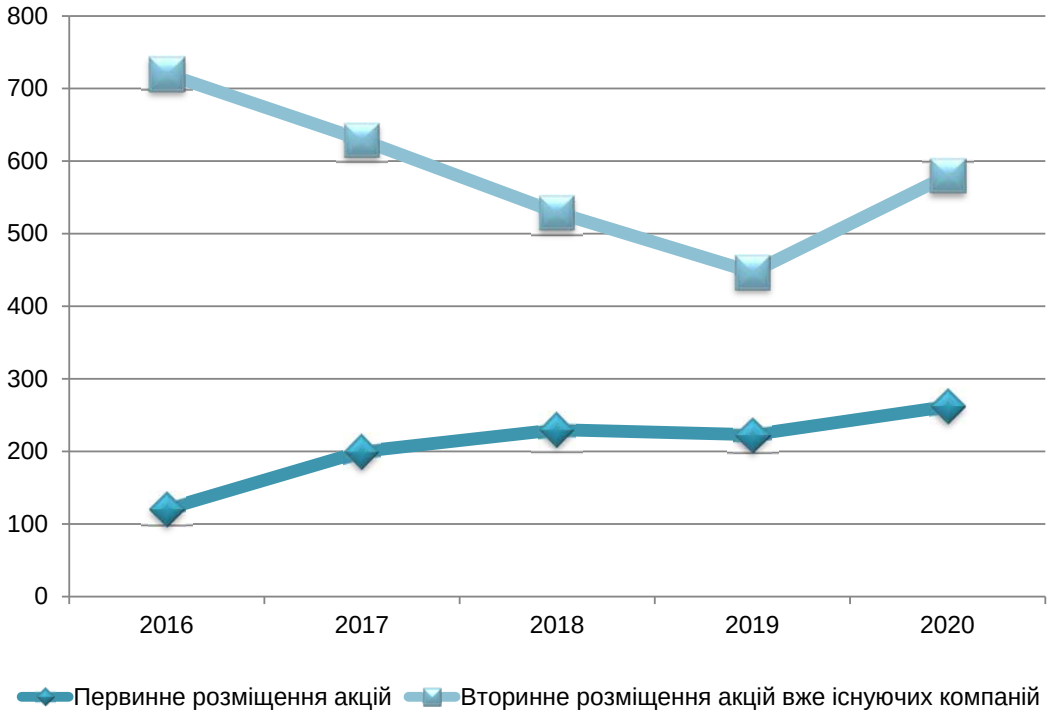

Рис. 2. Динаміка структури інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку за 2016–2020 рр., млрд дол. США

Джерело: розраховано авторами на основі [9]

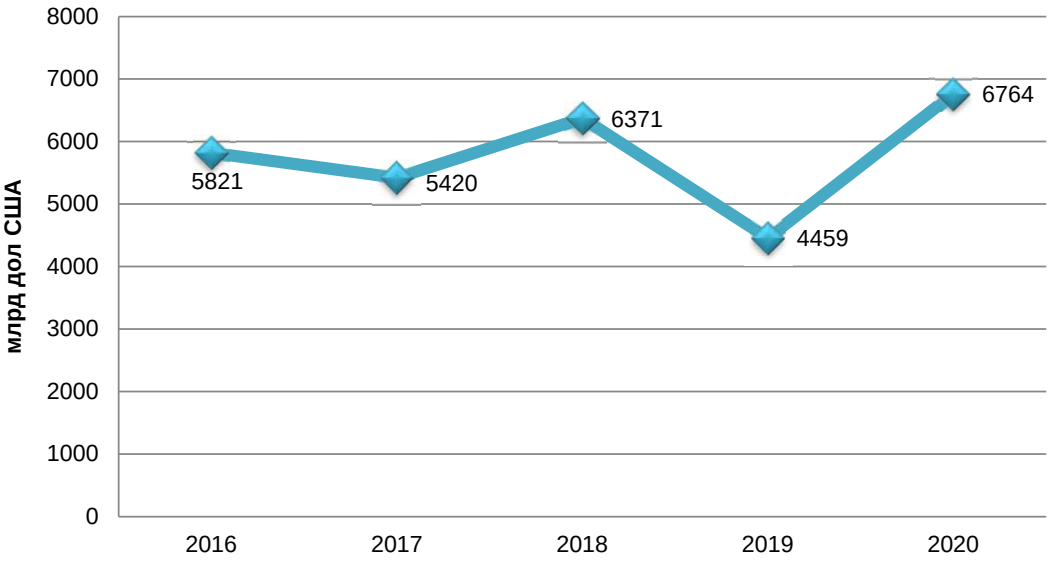

Рис. 3. Середньодобовий оборот обсягу торгівлі цінними паперами за 2016–2020 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано авторами на основі [10]

Висновки з проведеного дослідження. Отже, для загальної оцінки стану світового фондового ринку використано три показники: капіталізація, обсяг торгів та обсяг інвестиційних потоків на світовому фондовому ринку. Капіталізація світового фондового ринку за останні п'ять років зросла в півтора рази (із 71 трлн дол. США до 110 трлн дол. США). За даними Світового банку, обсяг обороту цінних паперів у світі у середньому за день у 2016 р. становив 5,8 млрд дол. США, тоді як у 2020 р. цей показник збільшився до 6,7 млрд дол. США. Обсяг інвестиційних потоків визначається шляхом вторинного розміщення цінних паперів розміром більше ніж у 300 млрд дол. США порівняно з первинним розміщенням цінних паперів.

На світовому фондовому ринку найбільшими фондовими біржами є біржі Американського регіону, рівень розвитку якого є вищим за Європейський та Азіатський. Усі фондові біржі по-різному розвиваються і мають різну капіталізацію. При цьому за всіма показниками ринок капіталів США домінує і фактично визначає кон'юнктуру світового ринку капіталів. За проаналізовані п'ять років відбувалося збільшення обсягів капіталізації на топ-10 найбільших фондових біржах у світі. Також помітна тенденція збільшення обсягів капіталізації фондових бірж країн Південно-Східної Азії. Таким чином, фондові біржі займають особливе місце на світовому фондовому ринку. Сучасний фондовий ринок є доволі динамічним та знаходиться в постійному русі, для всіх проаналізованих показників характерна залежність від загальносвітових тенденцій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бурбан О.В., Кривов'язюк І.В. Тенденції розвитку міжнародних ринків цінних паперів. *Молодий вчений.* 2018. № 3(1). С. 327–331. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3%281%29__75 (дата звернення: 01.12.2021).

2. Бормотова М.В. Дослідження сутності поняття «фондова біржа» як основної ланки фондового ринку. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2012. № 39. С. 21.

3. Strengthening Europe's Position In Global Capital Markets. Oliver Wyman. URL: https://www.oliverwyman.com/our-expertise/insights/2017/jun/strengthening-europes-position-in-global-capital-markets.html (дата звернення: 01.12.2021).

4. Through the Looking Glass. Trends in the Capital Market. SIFMA (Outlook 2021). URL: https://www.sifma.org/2021-outlook/market-insights/ (дата звернення: 01.12.2021).

5. Market Highlights. World Federation of Exchanges (2021). URL: https://statistics.world-exchanges.org/ (дата звернення: 01.12.2021).

6. Desjardins J. The 20 largest stock exchanges in the world. Visual capitalist. 2020. URL: https://www.visualcapitalist.com/all-of-the-worlds-money-and-markets-in-one-visualization-2020/ (дата звернення: 03.12.2021).

7. Офіційний сайт World Federation of Exchanges. URL: https://www.world-exchanges.org/ (дата звернення: 04.12.2021).

8. Чернова О.В., Попко В.М. Аналіз сучасного стану світового ринку цінних паперів. *Економіка. Управління. Інновації.* 2016. № 2(17). URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/1604/1/1522_IR.pdf (дата звернення: 05.12.2021).

9. The World Federation of Exchanges. Annual Statistics. 2016–2020 Investment flows. URL: https://www.world-exchanges.org/our-work/articles/2019-annual-statistics-guide (дата звернення: 05.12.2021).

10. Офіційний сайт Світового банку. URL: https://data.worldbank.org/ (дата звернення: 05.12.2021).

REFERENCES:

1. Burban O.V., Kryvoviaziuk I.V. (2018) Tendentsii rozvytku mizhnarodnykh rynkiv tsinnykh paperiv [Trends in the development of international securities markets]. *Molodyi vchenyi*, no. 3(1), pp. 327–331. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_3%281%29__75 (accessed 01 December 2021).

2. Bormotova M.V. (2012) Doslidzhennia sutnosti poniattia «Fondova birzha» yak osnovnoi lanky fondovoho rynku [Research of the essence of the concept of "Stock Exchange" as the main link of the stock market]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti: zbirnyk naukovo-praktychnykh statei.* Vyp. 39, p. 21.

3. Oliver Wyman (2021) Strengthening Europe's Position In Global Capital Markets. Available at: https://www.oliverwyman.com/our-expertise/insights/2017/jun/strengthening-europes-position-in-global-capital-markets.html (accessed 01 December 2021).

4. Through the Looking Glass. Trends in the Capital Market. SIFMA (Outlook 2021). Available at: https://www.sifma.org/2021-outlook/market-insights/ (accessed 01 December 2021).

5. Market Highlights. World Federation of Exchanges (2021). Available at: https://statistics.world-exchanges.org/ (accessed 01 December 2021).

6. Desjardins J. The 20 largest stock exchanges in the world. Visual capitalist. 2020. Available at: https://www.visualcapitalist.com/all-of-the-worlds-money-and-markets-in-one-visualization-2020/ (accessed 03 December 2021).

7. The official page of the World Federation of Exchanges. Available at: https://www.world-exchanges.org (accessed 04 December 2021).

8. Chernova O.V., Popko V.M. (2016) Analiz suchasnoho stanu svitovoho rynku tsinnykh paperiv. [Analysis of the current state of the world securities market]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii.* Vypusk 2 (17). Available at: http://ir.nusta.edu.ua/jspuibitstream/doc/1604/1/1522_IR.pdf (accessed 05 December 2021).

9. The World Federation of Exchanges. Annual Statistics. 2016–2020 Investment flows. Available at: https://www.world-exchanges.org/our-work/articles/2019-annual-statistics-guide (accessed 05 December 2021).

10. The official page of the World Bank. Available at: https://data.worldbank.org/ (accessed 05 December 2021).